

ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СПОРТСМЕНІВ ВЕЛОСИПЕДИСТІВ РІЗНОЇ СПОРТИВНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Олена БАСЕНКО

Харківська державна академія фізичної культури

Постановка проблеми. В міру підвищення рівня спортивних досягнень усе більш чітко вимальовується тенденція постійного збільшення вимог до інтелектуальної активності спортсмена, невід'ємним компонентом якої є креативні здатності.

Для повного розуміння даної проблеми необхідно зупинитися на визначенні такого поняття як “креативність”. Це слово походить від латинського *creation* – творення – це загальна здатність до творчості, характеризує особистість у цілому, виявляється в різних сферах активності, розглядається як відносно незалежний фактор обдарованості. А більш зрозуміло, по визначенню Е. Фромма, креативність – це здатність знаходити рішення в нестандартній ситуації, а також це спрямованість на нове й уміння глибше усвідомлювати власний досвід.

Актуальність полягає в тому, що в даний момент у недостатньому ступені враховуються творчі здібності особистості спортсмена. Визначення креативності особистості в спорті може дозволити повною мірою використовувати творчі здібності спортсмена для оптимізації учбово-тренувального процесу, спрямованості, а також для досягнення високого спортивного результату.

Метою є проведення дослідження креативних здібностей спортсменів-велосипедистів-шосейників різної спортивної кваліфікації.

Задачі дослідження:

1. Досліджувати рівень креативності спортсменів велогонщиків різної кваліфікації по окремим складовим.
2. Провести порівняльний аналіз рівня креативності спортсменів велогонщиків різної кваліфікації.

Методи дослідження:

1. Метод тестування.
2. Педагогічне спостереження й експеримент.
3. Математична і статистична обробка отриманих даних.

Для виявлення рівня креативних здібностей застосували констатуючий експеримент, що носить діагностичний характер. Тестування здійснювалося на особистісному опитувачу Креативність Н. Ф. Вишнякової [1, 2, 3]. Комп'ютерна обробка проводилася на основі програми, розробленої в ХДАФК автором статті під керівництвом канд. фіз.-мат. наук В.С. Ашаніна і канд. пед. наук В.О. Градусова.

Організація дослідження.

У дослідженні брали участь групи спортсменів велогонщиків кваліфікації 1 розряд, КМС і МС, всього 15 чоловік. Дослідження проводилися на базі Харківської державної академії фізичної культури протягом 2003-2004 р.

Результати дослідження.

Порівняльні результати отриманих даних середніх значень окремих компонентів креативності спортсменів кваліфікації 1 розряду, КМС, МС представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рівня креативності досліджуваних груп спортсменів

Фактори креативності	Показники по кваліфікації спортсменів		
	1 розряд	КМС	МС
1. Творче мислення	4,80	6,40	7,00
2. Десхитливість	5,20	4,40	5,20
3. Оригінальність	4,00	3,40	4,40
4. Уява	4,20	3,60	5,40
5. Інтуїція	3,80	4,20	5,60
6. Емпатійність	3,80	5,00	6,20
7. Почуття гумору	3,00	4,00	5,60
8. Творче відношення до роботи	3,80	3,80	5,00
Середній показник	4,08	4,35	5,38

Як видно з таблиці 1 середній показник рівня креативності спортсменів 1 розряду становить 4,08 бали, середній показник спортсменів КМС – 4,35 бали, що відповідає середньому рівневі креативності, середній показник спортсменів МС знаходиться на рівні середніх показників і складає 5,38 бала, відповідно до шкали оцінки представленої нижче.

Шкала оцінки рівня креативності.

Виділяється 3 рівні креативності по 10-ти бальній системі:

- низький – 1-4,9;
- середній – 5-6,9;
- високий – 7-10.

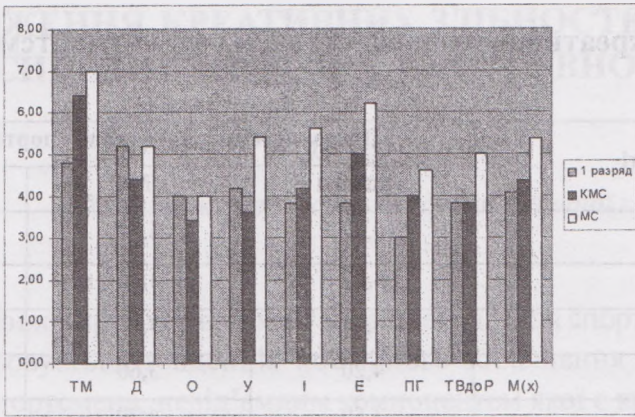
Середні значення рівня креативності, порівнюваних груп, вказують на те, що суттєвих розходжень між групами спортсменів 1 розряду і кандидатів у майстра спорту не спостерігається. Як видно, для досягнення спортивних результатів, спортсменів 1 розряду і КМС, рівня розвитку креативних здібностей нижче середнього достатньо. Та й нормативи 1 розряду і КМС не сильно відрізняються один від одного.

Дані динаміки розвитку креативності свідчать про значне підвищення показника рівня креативності майстрів спорту до середнього значення, а за окремими показниками (мал. 1).

Щоб досягти кваліфікації майстер спорту, спортсмен, як видно, повинен мати високий розвиток творчих якостей. Дані, приведені на мал. 1, підтверджують це.

Від спортивної кваліфікації спостерігається ріст окремих компонентів креативності. Так у майстрів спорту такий важливий компонент як творче мислення, яке є основою частиною тактичної майстерності, знаходиться на рівні високого розвитку відповідно до шкали оцінки (7,0 балів), цей же показник у спортсменів 1 розряду знаходиться на рівні оцінки нижче середньої (4,8 бали). Аналогічна ситуація спостерігається і за іншими показниками креативності, зв'язаних зі спортивною майстерністю спортсменів велогонщиків – уява (4,2 – 5,4 бали), інтуїція (3,8 – 5,6 бали), емпатійність (3,8 – 6,2 бали), творче відношення до роботи (3,8 – 5,0 бали).

Мал. 1. Співвідношення середніх значень окремих показників креативності спортсменів.

ТМ – творче мислення, Д – допитливість, О – оригінальність, У – уява, І – інтуїція, Е – емоційність, ПГ – почуття гумору, ТВдоР – творче відношення до роботи.

Викладені вище факти й інші отримані в результаті дослідження дані, дозволяють констатувати, що середній показник рівня креативності спортсменів майстрів спорту вище за середній показник креативності спортсменів кваліфікації КМС, а середні показники креативності спортсменів КМС вище показників спортсменів 1 розряду. Відповідно МС – 5,38, КМС – 4,35, 1 розряд – 4,08 бали. Це підтверджує взаємозв'язок креативності особистості спортсмена зі спортивною кваліфікацією. Чим вище спортивна кваліфікація, тим вище показники креативності особистості (творчих здібностей). У цьому випадку можна говорити так само про те, що показник креативності спортсмена вказує на рівень його техніко-тактичної майстерності. Отже, показник креативності і його окремі фактори є важливим показником майстерності спортсмена.

Висновки

1. За допомогою розробленої в ХДАФК тестуючої комп'ютерної методики визначення креативності особистості спортсмена вдалося визначити рівень творчих здібностей спортсменів велогонщиків різної спортивної кваліфікації. У середньому, так і по окремих компонентах (дані представлені в табл. 1, мал. 1).
2. У результаті дослідження виявлена динаміка розвитку креативності в залежності від спортивної кваліфікації спортсмена.
3. Порівняльний аналіз рівня креативності спортсменів різної кваліфікації по окремих компонентах показав значимість таких факторів як творче мислення, уява, інтуїція, емоційність, творче відношення до роботи для досягнення спортивного результату (мал. 1).
4. Використовувана комп'ютерна діагностика дозволяє з достатнім ступенем точності визначити необхідні для тієї або іншої спортивної кваліфікації креативні здатності по різних її факторах.

Література

1. Вишнякова Н. Ф. Креативная акмеология. – Минск: РИВШ БГУ, 1996.
2. Вишнякова Н. Ф. Креативная психопедагогика. Психология творческого обучения. – Минск: РИВШ при БГУ, 1995.
3. Поляков В. А. Моделирование психологической системы. Формирование креативной личности в акмеологии. – МН: "ВЭВЭР", 2000. – 124 с.

RESEARCHING THE CREATIVE ABILITIES OF THE DIFFERENT QUALIFICATION CYCLISTS

Helen BASENKO

Kharkov State Academy of Physical Culture

Abstract. The article is dealing with problems of the creative abilities of evolution of the different qualification sportsmen in cycle racing.

Key words: creative abilities, cycle racing, qualification sportsmen.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВОРОТАРІВ У ГАНДБОЛІ

Сергій ОДОРЖА

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальність. Своєрідність гандболу, як і футболу, і хокею полягає в тому, що результат зустрічі значною мірою визначається рівнем майстерності воротаря [1]. Важко стати гандбольним воротарем – замахування нападаючого, кидок м'яча, політ або випадок воротаря зливається нібито в єдине ціле, на роздуми, на рішення, на його здійснення витрачається не більше секунди, та як це не мало, треба все-таки зробити, здається, неможливе.

Значне місце в тренуванні гандболістів посідає психологічна підготовка. Від того, наскільки досконало спортсмен пізнає свою рухову діяльність, як він навчиться свідомо керувати певними функціями свого організму, які засоби буде застосовувати для максимального використання своїх можливостей, залежить успіх виступів на змаганнях [2].

Психіка спортсмена в діяльності є складним об'єктом для дослідів. Про хвилювання спортсмена, про те, що з ним відбувається в процесі тренування і змагання, ми можемо дізнатися тільки з усного звіту про його суб'єктивний емоційний стан, що ускладнює процес вивчення психологічних проявів з наступною їх корекцією у необхідному напрямку. Кожне змагання вправи, пережите відчуття і реалізована в русі думка є необерненими, і рух в певній ситуації будується знову. Думка реалізується в іншому відчутті, і кожен раз при наступному змаганні спортсмен знаходить відтінки добре вивчених дій або емоційних відчуттів [2].

Психологічна підготовка воротаря представляє складний процес, який потребує індивідуального і цілеспрямованого підходу до кожної особистості. Впевненість і впевненість гри воротаря завдячується таким якостям як сміливість, рішучість, витримка, витривалість і цілеспрямованість [3].

Фізичні і емоційні навантаження на протязі гри викликають втрати у вазі до 2 кг. Окрім фізичного, воротар несе велике сенсорне і розумове навантаження. Під час гри він отримує велику кількість інформації, на яку швидко і вірно і деколи миттєво треба зреагувати [1].

Зміст досліджень ігрової діяльності воротарів високої кваліфікації дозволить зрозуміти кращі підходи до такого важливого елементу підготовки як психологічного, дасть можливість тренерам більш кваліфіковано підходити до цього питання.

Мета роботи – вивчення сторін та змісту психологічної підготовки воротарів у гандболі.